

Una experiència colpidora: la meva trobada amb josé mujica

Leonardo Boff

Petrópolis (Rio de Janeiro)

Brasil

Mentre participava en un congrés iberoamericà sobre Medicina Familiar i Comunitària, que va tenir lloc a Montevideo entre els dies 18 i 22 de març, vaig tenir l'oportunitat sempre desitjada de trobar-me amb l'expresident de l'Uruguai, José Mujica. Finalment es va fer realitat el 17 de març, cap els volts de les quatre de la tarda. Aquesta trobada la vam tenir a la seva finca rústica, als afores de la capital, Montevideo.

Ens vam topar amb una persona que, veient-la i sentint-la parlar, ens fa venir immediatament al cap figures clàssiques del passat, com ara Tolstoi, Gandhi i fins i tot Francesc d'Assís. Ell portava una camisa suada i estripada per culpa de la feina del camp, amb uns pantalons molt gastats i unes sandàlies bastes que deixaven veure uns peus empolsegats com qui ve de treballar al tros. Viu en una casa humil. Al costat, hi veiem un vell "escarabat" que no va a més de 70 km/h. Ja li han ofert un milió de dòlars pel cotxe, però ell ha rebutjat l'oferta per respecte a l'automòbil que cada dia el duia al palau presidencial i per consideració a l'amic que l'hi havia regalat.

No li agrada que el considerin una persona pobre. En paraules seves: "No sóc pobre, perquè tinc tot el que necessito per viure; ser pobre no és no tenir, sinó viure exclòs, fora de la comunitat, i no és el meu cas."

Va formar part de la resistència a la dictadura militar. Va viure a la presó durant tretze anys i una bona temporada dins d'un pou, fet que li va deixar seqüeles visibles fins al dia d'avui. Però no en parla mai, d'això, ni mostra el més mínim ressentiment. Comenta que la vida l'ha fet passar per moltes situacions difícils, però que totes han sigut a fi de bé: per donar-li sàvies lliçons de vida i fer-lo créixer com a ésser humà.

Xerrem durant més d'una hora i mitja. Comencem per la situació del Brasil i, en general, de Llatinoamèrica. Es va mostrar molt solidari amb la Dilma, sobretot pel que fa a la seva determinació d'investigar rigorosament i castigar els corruptes i els corruptors del cas –tristament famós– de la Petrobrás. No es va estar d'assenyalar que hi ha una política orquestrada des dels Estats Units per desestabilitzar els governs que intenten portar a terme un projecte autònom de país. Això succeeix al nord d'Àfrica i també pot estar a punt de passar al Brasil i a tota Llatinoamèrica. Sempre de bracet amb els sectors més rics i poderosos de dins del país, que temen qualsevol canvi social que pugui amenaçar els seus privilegis històrics.

Però sobretot vam parlar de la situació del sistema-vida i del sistema-Terra. Aleshores em vaig adonar del vast horitzó de la seva visió del món. Posava èmfasi en el fet que la qüestió cabdal, ara mateix, no resideix en la preocupació per l'Uruguai, el seu país, ni pel nostre continent llatinoamericà, sinó pel destí del planeta i el futur de la nostra civilització. Deia, mig meditatiu mig amoïnat, que potser haurem de veure grans catàstrofes abans que els caps d'estat parin esment de la gravetat de la nostra situació com a espècie i prenguin les mesures salvadores que facin al cas. En cas contrari anirem de cap a una tragèdia ecològico-social inimaginable.

El més trist, comentava Mugica, és remarcar que entre els caps d'estat, sobretot els de les grans potències econòmiques, no es veu cap preocupació a l'hora de crear una gestió plural i global del planeta Terra, ja que els problemes són d'abast planetari. Cada país prefereix defensar els seus drets particulars, sense adonar-se de les amenaces generals que planen sobre la totalitat del nostre destí.

Però el punt àlgid de la conversa, sobre el qual pretenc tornar, va ser la urgència de crear una cultura alternativa a la dominant, la cultura del capital. No serveix de gaire res, subratllava, canviar la nostra manera de producció, de distribució i de consum si encara mantenim els hàbits i els valors viscuts i proclamats per la cultura del capital. Aquesta cultura ha empresonat tota la humanitat amb la idea que cal créixer de forma il·limitada i de buscar un benestar material sense fi. Aquesta cultura posa en confrontació rics i pobres. I indueix els pobres a mirar de ser com els rics. Agilitza tots els mitjans perquè tothom es faci un consumidor. Com més es consumeix més demandes es fan, perquè el desig induït és il·limitat i no sadolla mai l'ésser humà. La pretesa

felicitat promesa s'esvaeix i es converteix en una gran insatisfacció i buit existencial.

La cultura del capital, accentuava Mugica, no ens pot donar felicitat, perquè ens ocupa totalment per culpa de l'anhel d'acumular i de créixer, sense deixar-nos temps per viure, celebrar la convivència amb els altres i sentir-nos que formem part de la natura. Aquesta cultura és antivida i antinatura, devastada per la voracitat productivista i consumista.

Importa viure el que pensem. Ans al contrari: pensem tal com vivim. Dins l'espiral infernal del consum incessant. S'imposa la senzillesa voluntària, la sobrietat compartida i la comunió amb les persones i amb tota la realitat.

És difícil, constatava Mugica, construir les bases per a aquesta cultura humanitària i amiga de la vida. Però hem de començar per nosaltres mateixos.

Jo vaig fer el següent comentari: "Vostè ens ofereix un viu exemple que això és possible i que es troba en l'àmbit de les virtualitats humanes."

Al final, mentre ens abraçàvem, li vaig dir: "Ho dic amb sinceritat i humilitat: tinc la sensació que hi ha dues persones al món que m'inspiren i em donen esperança: el Papa Francesc i Pepe Mugica". Va restar en silenci. Em va mirar de fit a fit i vaig veure que els seus ulls s'humitejaven per l'emoció.

Vaig sortir d'aquella trobada com algú que ha viscut un xoc existencial beneficiós. Em va confirmar allò que molta gent pensem i procurem viure. I vaig agrair a Déu per haver-nos donat una persona amb tant carisma, amb tanta senzillesa, amb tanta rectitud i tanta irradiació de vida i d'amor.